

Oredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80

Oredništvo in uprava
za Slovenije in stovenski del
Julijske Krajinje
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

»Pravo nije materija, koja se može dijeliti na fragmente. Kada se ono u rješavanju narodnosnog pitanja željelo i želi postići za sebe i za svoje prijatelje, onda se mora dozvoliti njegova primjena i protiv samoga sebe i protiv svojih prijatelja.«
Neville Chamberlain.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULJSKE KRAJINE

„Tunis! Korzika! Savoja!“

Telegrafo di Livorno: „Ciljevi Italije idu za tim da u svojim granicama obuhvati sve zemlje u kojima živi narod koji govori talijanskim jezikom“

Talijanski ministar vanjskih poslova conte Ciano održao je 2 o. mj. na posljednjem sjednici parlamenta govor o vanjskoj politici u vezi s događajima poslije Münchena. Za vrijeme njegova govora poslanici su počeli demonstrirati vjčući »Tunis! Korzika! Savoja!«. Te poklike je prihvatila masa pred parlamentom vjčući na taktu to isto, a kada se poslije toga Mussolini pojavio na balkonu palače Venezia i pozdravio bez riječi udignutom rukom masa je po običaju frenetično skandirala, ali ovog puta »Tu-ni-zi-Kor-zi-ka« itd. namjesto uobičajno du-ce.

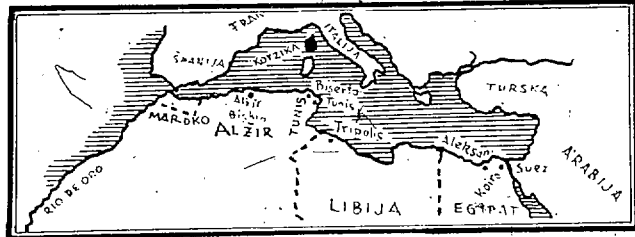
Drugog dana javila je »United Press« da je Giovanni Ansaldo u Cianoovom listu »Telegrafo di Livorno« objavio komentar na Cianoov govor u kojem veli da će se Italija oprati svima sredstvima eventualnim francuskim težnjama koje su uperene protiv talijanske ekspanzije. Kako se ovaj list nalazi u posjedu obitelji Ciano, to se uzima da Ansaldo sa svojim komentarima ne samo ponavlja, nego i obrazlaže mišljenje grofa Ciana. Ansaldo izjavljuje, da će talijanska vlada sa neustrašivom odlučnošću zastupati interese i ciljeve talijanskog naroda. Ansaldo tumači te ciljeve na dva načina, da Italija zahtjeva za sebe Korziku i Džibuti, Tunis i Savoju. U tom članku se između ostaloga veli:

»Ciljevi Italije idu za tim da u svojim granicama obuhvati sve zemlje, u kojima živi narod koji govori talijanskim jezikom.
Nasuprot toj težnji stoje plutokratski interesi drugih zemalja, ali mi se nadamo, da će u duhu Münchenskog sporazuma ispraviti nepravde prošlosti i izvršiti takodjer korekturu kolonijalnog posjeda. Ako u Evropi ima državnika, a ne političara, onda će se ovo razumjeti i ako ne...«

Te manifestacije u talijanskoj komori i komentar u talijanskoj štampi imale su ogroman odjek u Francuskoj. Francuska štampa, parlament i javnost odmah su reagirali s tim ciljevima i stanovništvo onih krajeva koje Italija traži. A u i ostaloj svjetskoj štampi, naročito engleskoj, isticanje talijanskih revindikacija vrlo jako je odjeknulo. Engleski listovi, a čini se i politički krugovi, odlučno stoje na strani Francuske, ali već raspravljaju i mogućnost pregovora. Tako je objavljeno da će Chamberlain i lord Halifax otići u Rim kao što je to bilo predviđeno oko desetog januara, a »Sunday Dispatch« javlja i talijanski listovi prenose bez komentara, da će Italija prilikom Chamberlainovog i Halifaxovog boravka u Rimu postaviti nekoliko zahtjeva. List navodno je: 1. Italija će tražiti prepuštanje otoka Majorca; 2. Italija će tražiti, da bude i za nju osigurano mjesto u upravi Sueskog kanala; 3. da se štut za Talijane nastanjene u Tunisu pribrude tako, da oni budu odijeljeni, a da pri tom ne dodje do mijenjanja područja; 4. da se donese ustanova u korist Italije u upravi željeznice Džibuti-Addis Abeba; 5. da se Italiji prepusti luka Kartagena u Tunisu; i 6. priznanje generala Franca zaraćenom stranom.

Zanimljivo je i značajno pisanje talijanskih listova.
Svi listovi podvlače da su talijanske revindikacije u pogledu Korzike, Savoje, Nizze i Tunisa potpuno u skladu i duhu Münchenskog sporazuma, pa tako trčšćanski »Piccolo« podvlače da ove talijanske revindikacije imaju nepobitan historijski karakter i da se zbog toga francuska vlada osjetila prisiljenom, da poduzme diplomatsku intervenciju, za koju nije imala opravdanih razloga, jer ovo nije prvi put da u talijanskom parlamentu i ulicama talijanskih gradova dolazi do manifestacija, koje se prema mišljenju »Piccola« potpuno u skladu s prirodni razvojem i težnjom talijanskog naroda. Francuski pripovor, da Italija nije smjela u ovom trenutku potaknuti novi spor, koji može onemogućiti međunarodnu saradnju, koja je bila inaugurirana na sastanku u Münchenu, »Piccolo« kategorički odbija i naglašava.

da talijanske revindikacije nisu suprotne duhu Münchenskog odluka i da se obnova konstitutivne saradnje između četiri velike sile može osigurati samo onda, ako se prema Münchenskim metodama isprave stare pogreške i tako uspostavi ravnoteža u pravima i potrebama.
Po posljednjim vijestima čini se da će Italija dobiti neke koncesije u upravi

Sueskog kanala, kao i u upravi željeznice Džibuti-Addis Abeba. Osim toga će se barem privremeno riješiti stari spor oko Talijana u Tunisu. Mi smo već u par navrata pisali na ovom mjestu o važnosti Tunisa za Italiju i s time u vezi smo iznijeli neke uzroke koji su rukovodili Italiju da proglasi Libiju dijelom matere zemlje.

Ali pozivanje na pravo samoodređenja u Tunisu bilo s talijanske, bilo s francuske strane, znači princip samoodređenja izvrnuti naglavo, jer u Tunisu sačinjavaju Francuzi i Talijani zajedno tek jednu dvadeset i petinu stanovništva.

Kako je poznato, Francuska je zaposjela Tunis 1881. nakon niza incidenata. Već tada je tamo bilo 20.000 talijanskih kolonista i Italija je tek 1896 priznala francuski protektorat, dobivši posebnim ugovorom pravo za svoje državljane, da zadržite talijansko državljanstvo u Tunisu. Turška se formalno odrekla svojeg vrhovništva tek 1920. a sljedećih godina dolazilo je takodjer do razilaženja između Francuske i Italije obzirom na trajanje privilegija za talijanske naseljenike. Do sporazuma došlo je u rimskom ugovoru koji je 7. I. 1935 potpisao s Mussolinijem Laval i po kome je pogodnost zadržanja talijanskog državljanstva produžena do 1965. Zbog spora u vezi s talijanskim ratom protiv Abesinije i sankcija kojima se pridružila Francuska kao član Lige Naroda, odredbe rimskog ugovora nisu stupila na snagu. (Francuzi su tek 1930 godine po prvi put postigli malo prevagu nad Talijanima, a po statistici od 1936 ima tamo 108.000 francuskih i 94.000 talijanskih državljana na 2.600.000 stanovnika). Francuska bi sad htjela nadovezati gdje je preki-

to i prisupiti stavljanju na snagu tih odredaba, no Italija traži više, ne ograničujući pitanje Talijana u Tunisu više na njihovo državljanstvo već htjčući ga postaviti u etnografskom značenju, manje više po metodi koju je Njemačka upotrebila prigodom zadobivanja sudskih krajeva. Francuska pak takav put odlučno odbija pozivajući se da se ne radi o ni kakvoj autohtonoj manjini već o naseljenicima u prvom i načelno odbija svaku teritorijalnu reviziju.

Savoje je pripala Francuskoj plebiscitom 1860 godine, dok je Korziku bio kupio Louis XIII od Genove, koja je bila u borbi s Korzikancima. Dok su Korzikanci Talijani, ali koji su Francuskoj dali velikih ljudi, među njima i Napoleona, u Savoju ni nema autohtonih Talijana, iako talijanska kraljevska kuća koju je ustanovio Umberto I Biancamano Savojski (1003—1056) potječe iz Savoje koja je bila najprije kneževina, a kasnije sastavni dio Sardinskoga kraljevstva do 1860. U departementu Alpes Maritimes u kojem se nalazi Nica nabrojeno je pred četrdesetak godina (1896) oko 50.000 Talijana na 265.000 stanovnika tog departementa.
Mi se međutim, nećemo danas upuštati u utvrđivanje tko ima pravo — da li Italija ili Francuska, niti ćemo razmatrati vezu između Münchena, Čehoslovačke i talijanskih revindikacija, već želimo podvući princip na osnovu kojih se danas u Italiji traži povratak Korzike i Savoje Italiji, a to su principi samoodređenja naroda i princip nacionaliteta po kojemu se traži da zemlje koje u etnografskom pogledu sačinjavaju cjelinu budu i politički zajedno.
—p.

FRANCIJA IN NEMCIJA STA SE SPORAZUMELI

V precej naglem tempu, kakor seđaj običajno dela međnarodna diplomacija, je bila v torek dne 6. decembra potpisana izjava, ki je nekak sporazum med Nemčijo in Francijo. Ta izjava je precej slična angloško-nemškemu svetenom sporazumu, ki je svoj čas zbadil pri Francozih zaskrbenost, skrb in občutek ožarganosti. Izjava sta potpisala nemški zunan. minister v Ribbentrop in franc. zunan. minister Georges Bonnet. Ribbentrop se je pripeljal v Pariz kar s 24 uradniki. Izjava obsega te-le točke:

1. Obe vladi sta prepričani, da so mirroljubni odnošaji in odnošaji dobrega sosedstva bistveni temelji evropskega mira in vdrževali bosta takšne odnošaje med seboj.

Poljaki se bojijo za Ukrajince

Zaradi velikega iredentističnega gibanja, ki je zajel vse Ukrajince ki so u poljski državi, so Poljaki v velikem strahu. Vsako ukrajinsko gibanje s silo zatirajo in nekaj Ukrajincev so že ustrelili, ker jih obtožijo vlezidajev. Vprašanja in bojazni glede ukrajinskega ljudstva zavzemajo največ brg poljskim državnikom. A mesto da bi olajšali na kulturnem, gospodarskem in narodnostnem području bedno stanje ukrajinskega ljudstva se poljski državniki omejujejo le na izjave, kakor to spodaj vidimo, da bodo še naprej vodili dosedajno politiko.

V odgovoru na neko intervencijo v sejm glede ukrajinskega prebivalstva, iz vzhodne Galicije, je Ostrowski v imenu vladnega nacionalnega tabora med drugim izjavil:

»Pranili bomo to pokrajino do zadnje kaplje krvi in do zadnjega diha proti vsem

2. Obe vladi ugovarjata, da med Francijo in Nemčijo ne obstoje nikakva nererešena ozemeljska vprašanja ter priznavata mjesto med obema državama za končno veljavno.
Kar se tiče njihovih odnošajev s tretjimi državami, si pridržujeta rezerve. Na koncu je bil izdan še uradni komunikle. Nemški diplomati so naglasili, da je s tem konec 400-letnega medsebojnega sovražstva. Francoski tisk posveča temu dogovoru precej pažnje, dasi je zelo okupiran z italijanskimi aspiracijami, a dogodka ne presoja s prevelikim optimizmom. Nemški tisk seveda pozdravlja prav pristržno to pogodbo in pravi, da je temelj za mir v Evropi. Angleski listi so objavili precej rezervirana poročila.

sovražnikom, zunanjin in notarnjin, ker je naša sveta dolžnost, da branimo te svete zemlje, ki predstavljajo eno najdragocnejših bogastev poljske države. Poi sodelovanja in skupnega boja je edino možna med njimi in nam.

Ukrajinci so tako na najboljši poti, da jih bodo Poljaki sproti »oficialno«. Po časopisnih vesteh je bilo že več interpelacij glede incidentov s strani Ukrajincev v poljskem parlamentu. V interpelacijah navajajo številne incidente v Galiciji, tako da je na pr. poljska vojska naredila več izpadov. V dolinskem srežu (vojvodina stanislavska) so uničili konjeniški oddelek poljske vojske domove in čitalnice ukrajinskih organizacij ter izgubili prebivalstvo iz hiš. Poljski vojniki so nastopali proti Ukrajincem tudi z bajonet. Voditelji ukrajinskih organizacij je bil pretepen in težko ranjen od poljskih vojakov.

BRITANSKO POLUSLUZBENO SAOPĆENJE O ZAUZIMANJU STANOVISTA FRANCUSKE

London, 7. dec. Renter javlja: U vezi s talijanskim revindikacijama u pogledu na Tunis, Nica i Korziku, britanski radio izdao je sinoć ovo saopćenje na talijanskom, francuskom i njemačkom jeziku.

»Posljedica demonstracija u talijanskom parlamentu bila je jednodušnost britanske štampe i britanskog javnog mnijenja, dajući potporu francuskim protestima.« (AA)

PROTUFRANCUSKE DEMONSTRACIJE U ITALIJI

Pariz, 7. dec. Havas javlja: »Journal« objavljuje vijesti svog izvjestitelja iz Rima o manifestacijama koje su se odigrale u Rimu. U vezi s tim kaže,

da su talijanske oblasti na svima dućanima i hotelima skinule nastlove na francuskom jeziku. Izvjestitelj javlja, da će doći do novih demonstracija protiv Francuske.

U to kao revanche za francuske demonstracije u Tunisu protiv Italije. (AA) Milano, 7. prosinca. Havas javlja: Sinoć je jedna grupa studenata došla pred fašistički dom i priredila manifestacije ključni: »Živio Tunis! Živjela Korzika! Živio Džibuti!« Redarstvo je bez incidenta razjurilo manifestante. (AA).

NOVE DEMONSTRACIJE

Rim, 7. dec. Studentske demonstracije u Italiji, koje su jučer započele u Rimu, Milanu i Torinu, danas su se ponovile i poprimile mnogo šire dimenzije. Povod ovim protufrancuskim demonstracijama dali su kako talijanski listovi tvrde napadaji, koji su izvršeni na Talijane u Tunisu i na talijanske konzulate na Korzici i u Tunisu.

Danas su studentske demonstracije održane u Rimu, Napulju i Firenci. Studenti su u Rimu manifestirali pred zgradom njemačkog poslanstva, a u Napulju pred tamošnjim njemačkim konzulatom. Registrirajući ove demonstracije, talijanski listovi naglašuju, da su studenti svuda dostojanstveno istupali i da nije nigdje došlo do kakvih težih incidenata. Dodaju, da demonstranti su pokušavali da dođu pred zgradu francuskog poklisarstva u Rimu, ali u tome ih je spriječila žandarmerija i vojska. Sve ulice koje vode prema palači Farnese u kojoj se nalazi francusko poklisarstvo bile su blokirane od redarstva i vojske. Za vrijeme demonstracija u Rimu polupan je samo izlog na jednoj Ujarni zbog toga što se u izlogu nalazio jedan francuski natpis.

NAGLA OBUSTAVA NOVIH NAPADAJA

London, 7. dec. Prema izvještaju »Timesa« iz Rima iz talijanskih listova su iznenada isčezli agresivni članci o talijanskim teritorijalnim zahtjevima. Svi članci iz talijanskih listova i da nije nigdje došlo do kakvih težih incidenata. Dodaju, da demonstranti su pokušavali da dođu pred zgradu francuskog poklisarstva u Rimu, ali u tome ih je spriječila žandarmerija i vojska. Sve ulice koje vode prema palači Farnese u kojoj se nalazi francusko poklisarstvo bile su blokirane od redarstva i vojske. Za vrijeme demonstracija u Rimu polupan je samo izlog na jednoj Ujarni zbog toga što se u izlogu nalazio jedan francuski natpis.

Po mišljenju »Timesa« nenadana obustava novinskih napadaja znači, da je talijanska vlada svjesna činjenice, da bi nastavak novinske kampanje mogao smetati putu Chamberlaina i Halifaxa u Rim drugoga mjeseca. U dobro upućenim talijanskim krugovima se kaže, da priznanje prava zaraćenke stranke generalu Francu ovaj čas je od mnogo većeg značenja za Italiju, nego svi kolonijalni zahtjevi.

Božićna številka

našega lista bo izšla kot običajno v povečanem obsegu. Zaradi tega prosimo sodelave, da bi nam poslali svoje prispevke najkasneje do 15. decembra. Prihodnji teden naš list ne bo izšel.

APEL ZA NOVO SEMENIŠČE V TRSTU

Trst, decembra 1938. Tržaški škof mgr. Antonio Santin je izdal okrožnico v kateri naznanja vernikom, da je bila njegova prva želja, ko je prišel v Trst, zgraditi semenišče, kajti največji problem je bil problem duhovniškega naraščanja. To je obenem duševni in materialni problem. V okrožnici nadaljuje: »Potrebno je, da se v našem ljudstvu razširi spoznanje tega vprašanja v njegovih pravih mejah in svest odgovornosti, ki teži na vseh. Na semenišče ne sme misliti samo škof (ki ne bi ničesar opravil sam) temveč škof, duhovništvo in verniki. Dolžnost vsakega in vseh je, ki imajo dar vere in ki razumejo potrebo, da se ne ugasne krščansko življenje v naši deželi. Vse težave, v katerih se nahajata škofija, izvršajo iz pomankanja duhovništva. Zadržati je treba vzpostaviti dovolj duhovništva, ki bo moralno in intelektualno odgovarjalo potrebam sedanjega časa, ki bi bilo polno Gospodovega duha in brižnosti za duše.«

Škof je odredil, da morajo v prihodnjih treh mesecih v vseh župnijah ustanoviti organizacijo »Pro Seminario diocesano«, ki naj tudi deluje in mora biti brez vsakega razloga in motiva ustanovljena brez odlašanja. O božiču bo vseh cerkvaev navesti en dan za zbiranje prispevkov (Giornata »Pro seminario«). Vsi mladoletni zbrani tega dne bodo namenjeni novemu semenišču. Vse delovanje duhovništva v mesecu decembru bo posvečeno organiziranju tega dne za semenišče. Znano je, da že dolgo let je precej občutljiva potreba po dušnih pastirih posebno za kaplanje in vikarije na deželi. Ne primanjkuje novih moči med tržaško mladino in istrskimi obalnimi mesti temveč primanjkuje denarnih sredstev za solanje revnih semeniščnikov in le malo je podpora.

Ze pred vojno je »Liga nazionale« dala štipendije revnim študentom, ki so se vpisali v nižje semenišče v Kopru. Vsi ti študenti posnemamo vzorec »Piccolo« iz katerega posnemamo vzorec vrstice, dažali naj bišše sadove in so ji bili vedno zvesti. Oni so bili najzvestejši zagovorniki koncilijacije med Kerkvijo in državo ter zagovorniki lateranskega pakta l. 1929.

Takih duhovnikov je treba, končuje članek in delovanje mgr. Santina je zadosten dokaz, da bo novo semenišče zgrajeno v njegovem duhu.

STANOVNIŠTVO NA KVARNERSKIM OTOCIMA

orema službenom popisu pučanstva od 1910. godine.

Poslednji avstrijski službeni popis pučanstva izvršen je 1910. godine. Poznat je kako je bil popis vršen, narocito u okviru otčinama, koje nisu još bile došle u naše ruke, jer su općinski činovnici vršili taj popis, a općine na Kvarnerskim otocima, izuzevši otok Krk, bile su u tuđim rukama. Na taj način se može tumačiti, da je na pr. u čisto hrvatskom selu Sv. Jakov nabrojeno samo 16 Hrvata, a 288 Talijana, a slično je bilo i sa Nerčevana i još nekim mjestima, na pr. sa Suskom gdje su zapravo sami Hrvati. U strane državljanke ubrojeni su bili Hrvati iz Hrvatske i Talijani doseljeni iz Italije.

	Hrvata	Slovenaca	Talijana
Beli	374	—	—
Bec	751	3	1
Cres	1796	2	2255
Draževčevići	375	—	8
Lubenice	249	—	—
Orlec	423	—	11
Pternata	136	—	—
Podol	—	—	—
Prelošćica	116	—	1
Silvan	346	—	—
Martinsćica	556	1	9
Ustrine	159	—	—
Vahun	256	—	10
Vrana	103	—	—
Velj Lošini	170	6	865
Sv. Petar Nov.	359	8	4
Cunski	199	—	377
Mali Lošini	1143	80	3604
Susak	971	—	550
Unije	264	—	492
Nerežine	352	2	1064
Osor	38	3	310
Punta Kriza	135	—	90
Sveti Jakov	16	—	228
Ukupno	9997	97	9581

Arabsčina na srednjih solah Italije

Trst, dec. 1938. — S kraljevim zakonskim dekretom od 21. septembra 1938. št. 1740, objavljenim v uradnem listu »Gazzetta Ufficiale« od 22. novembra 1938, se je smatralo za »nujno in absolutno potrebno na nekaterih državnih, trgovaških akademijah vesti zadržano kot učni predmet«. Za ta pouk so se izbrale trgovaške akademije v Napoliju, Palermu in Rimu. Kot začetek tega pouka je retroaktivno, določen 16. oktobra t. l. Arabsčina se bo poučevala v sedmih razredih, začenši z drugim razredom nižjega oddelka. Učenci, ki bodo izbrali arabsčino, bodo v nižjem oddelku oprošeni prvega in v višjem oddelku drugega tujega jezika. Poleg tega bodo vsi ti učenci oprošeni vseh šolskih taks.

Istarski ugljen

Milijun tona ugljena godišnje — Rovovi 360 ispod morske površine — Rezerva od 30 milijuna tona

U jednom od posljednjih brojeva naše ga lista objavio je Miho »Krvavec« felton o novom rudarskom naselju Arsia (Raša) kod Labina. Sada su, prigodom dolaska ministra Cobolli-Giglija u Istru svi listovi i Julijški Krajnji donijeli opširne članke o industrializaciji Istre, a narocito o Krapaniskem rudniku i o novom naselju Arsia. Po tršćanskom »Piccolo« i puljskom »Corriere Istriano« uzimajući neke podatke o proizvodnji u Krapaniskom rudniku i novom rudarskom naselju.

Prošloga mjeseca je Raša (Arsia) dosegla već 10.000 stanovnika. Naselje se širi prema moru i kućice kao da rastu iz zemlje, kažu ti listovi. Ali još oko 3.000 rudara stanuje u udaljenim selima, iako stan od dvije sobe i uzprostorića zajedno s elektrikom i loženjem stoji 35 lira. U Raši, Labinu i okolnim selima odakle dolaze rudari kamionima, ima oko 8.500 radnika koji se u toku 24 sata mijenjaju u radu pod zemljom.

Baš sada se postavljaju velike kupovnice za rudare. Električnu željeznicu koja spaja rudarska okna, praonica i luku razširili su i ta željeznica prevozi bez odnora po 3.000 vagona ugljena dnevno.

Pred deset godina — kaže »Piccolo« — bio je to još pust kraški kraj. Oko sto rudara kopalo je ugljen za privatno poduzeće.

Za vrijeme sankcija su rudaški inženjeri istražili labinski ugljen i utvrdili, su da iako je slabije kvalitete ipak je dobar za industrijske svrhe. Ugljenokopno društvo su podržavali, pa je produkcija lapinog ruda. Godine 1925 su iskopali 164.000 tona ugljena, a lani već 870.000 tona. Računaju da će se ove godine popeti produkcija na milijun, a računaju se da će druge godine porasti na milijun i pol tona.

Područje koje se sada iskorišćuje zove se »Carlotta« po ženi vojvode prvaašnje vlasnika rudnika.

Po tvrdnjama stručnjaka leži u labinskoj okolici oko 30 milijuna tona ugljena.

Sada će istražiti i ostali Istru, jer se usta-

novilo da velik dio Istre sadržava ugljena. Austrija je istarski ugljen malo iskorištavala, jer je imala mnogo bojeza u izobilju. Za vrijeme Austrije je najdublji rov dolazio tek na 16 metara iznad morske površine, a sada kopaju već 360 ispod morske površine i 600 metara pod površinom zemlje. Dužina rovova, iznosi ukupno 160 kilometara,

a pojedini dijelovi rovova Labina i Arsije su pravi mravinjaci. Sada se kopa novim rovom zvan »Littorio«. Najmanji slojevi ugljena, pa i oni od dvadesetak centimetara debljine, iskorištavaju se najsvjesnije, a ne »kao što je to kod ugljenom bogatih država koje iskorištavaju samo debele slojeve, kažu ti listovi.

Nedavno su dovršili novu električnu centralu za parni pogon sa 10.000 kilovata. Ložiti će ugljenom prašinom koja se kupi u rovovima i koja se inače ne iskorištava potpuno.

Talijanski uvoz ugljena znosio je oko 12 milijuna tona ugljena godišnje. Sada se uvoz snižio zahvaljujući domaćoj proizvodnji ugljena i sve većoj elektrifikaciji željeznica.

U vezi s planovima za autarhiju ima Italija u istarskim i sa sardinskim »fenikopima« velike planove.

S tim u vezi je odluka da se grade novo-povo brodovi na parni pogon, a ne na naftu, jer da Italija može opskrbljivati svoje brodove domaćim ugljenom.

Na taj način postaje jugoslavinska Istra novo industrijsko središte u kojemu će se podignuti i ostale privredne i industrijske grane u vezi s ugljenom i s bauxitom koji se kopa u srednjoj i jugoistočnoj Istri. Ono što je pisao Miho Krvavec u desetletnoj »Istri« se mijenja: ilustrirao je i duhovne promjene u tom dijelu Istre u vezi s industrializacijom i mi moramo u našem radu računati sa svim tim novim čimbenicima ako ne čemo da budemo nerealni i da gradimo budućnost na onome što je prestalo da bude stvarnost i postalo samo povijest!

Proširenje slobodne carinske zone na kvarnerske otoke

Zagreb, decembar, 1938. — »Jutarnji List« od 3. ov. mj. donosi: »Kako je poznato grad Rijeka s okolicom i svim mjestima na Liburnijskoj rivijeri sve do Močenica sačinjava slobodnu carinsku zonu, još od 1. travnja 1930. U ovoj kvarnerskoj slobodnoj zoni postoje i ostala ograničenja, koja se tiču prodaje monopolskih proizvoda, kao i alkoholnih pića. Režim slobodne

carinske zone sada će biti protegnut i na Kvarnerske otoke Cres, Lošinj, Unije i Susak. Ove olakšice koje se daju tim otocima stupit će na snagu čim zakonski prolekt, koji je o tome već izradjen i objavljen, odobri talijanski parlament. Očekuje se, da će dne i sljedeća iduće godine taj zakon moći biti primijenjen.

DEMOGRAFIČNA ORGANIZACIJA NAŠA BILANCA

Trst, dec. 1938. V zadnjem času opažamo, da so u Italiji pospješili demografsko bitko. To bitko so vodili že nekati leti z vsemi silami in glavni nameni je bil povećavanje števila rojstev in povečanje presečka prebivalstva. Propaganda se je razvijala na mnogih področjih in v ta namen so bila izdana velika denarna sredstva. Naj omejeno pri tem samo nekateri, ne, rojstevne zgradbe, poročna gosposila, brezplačne vozne razne olajšave, itd. Kakšni so bili uspehi te bitke, povečali bomo zgornjo statistika, ki je približno z raznimi milijardi vedno ista. Alorda je bilo se največ uspela na zdravstvenem polju in v listjujnih novorojenčkov.

Z odredbo velikogga fašističnega sveta je bila v marcu 1937 ustanovljena zveza številnih družin, ki ji načeluje gubernator rimske province. Omenjeno zvezo tvorijo »jedra številnih družin« (nuclei fra famiglie numerose). Teh je dosedaj ustanovljenih 4.250 v vsi Italiji. V ta »jedra« so vpisane vse številne družine. Člani imajo razne olajšave, prednosti pri službah in drugje.

Pri nas se že ustanavljajo taka »jedra« po Krasi in v ostalem Primorju. Pri nas bo s tem ena organizacija več in to zopet organizacija, ki se bo brigala za mladino in tudi njeno vzgojo. Ta organizacija bo v naših krajih v veliki večini vključevala samo naše družine. Kajli v mestu je le malo številnih družin. Se manj pa v mešaniških krajih. Delovanje te nove organizacije bo v veliki meri osredotočeno na pokrajino, ki je v tem oziru plodna. Organizacija bo s svojimi prednostmi, ki jih bo dajala članom. Se bolj vezala na naše ljudi na italijanske organizacije in jih odtujevala domači zemlji.

Električar Bogatec je umrl

Sv. Križ pri Trstu, dec. 1938. — Dne 4. t. m. so pokopali v Sv. Križu električarja Antona Bogateca, ki ga je električna struja ožgala do smrti. O nesreči smo v našem listu že poročali kakor tudi, da se je nesrečno Bogatec ukrep pred smrtjo poročil s svojo izvoljeno. Pogreba se je udeležilo veliko številno vaščanov in okoličanov, ki so dobrega fanta poznali. Z nesrečno družino in ženo vdovo soustvarjuje vsa vas.

Likvidacija posejilnice v Šmarjah pri Rihemberku

Trst, dec. 1938. — Na podlagi zakona o kmetijskih in obrtnijskih posejilnicah od 26. avgusta 1937, št. 1706 zakona o zaščiti štednje od 12. marca 1936, št. 375, modificiranega z zakonom od 7. marca 1938, št. 141 in 7. aprila 1938, št. 636, je v o.d.j.a (duce) kot predsednik ministrskega odbora za zaščito štednje in za kreditno poslovanje, Kmetijski posejilnici v Šmarjah, s sedežem v občini Rihemberk, preklical pravico, vršiti kreditno posle in je redno likvidacijo tega zavoda pretvoril v specialno, kakor določajo navedeni zakoni.

B'agoslovitev kapelice

Trst, novembra 1938. — V Skofijah so 30. oktobra blagoslovili neko kapelico. Ob tej priliki se je zbralo veliko ljudi, toda vsa slavnost je nekam žalostno izpadla, kajti slovenskemu domačemu pevskemu zboru je bilo zabranjeno nastopiti.

DROBIŽ

— Banjšica. — 12-letni Filip Humar se je igral s puško. Misleč da je prazna, jo je nameril na mater in jo težko ranil v rame.

— Bazovica. — V okoliškem gozdu je granata raztrgala, na kosce neznanca. Oblasti raziskujejo kako je prišlo do nesreče in kdo je postal žrtev granate.

— Divača. — Tržaški prefekt je podaril iz Mussolinijevega fonda nagrado 600 lir družini Znidaršič, ki je dobila te dni dvojčke.

— Gorica. — Dne 28. novembra je preteklo 7 let od smrti gorškega nadškofa Sedeja Tega, dne se je bralo na Sv. Gori pri njegovem grobu precejšnje število njegovih častilcev in mnogo duhovnikov z Gorškega, ki so se poklonili njegovemu spominu.

— Gorica. — Ker se ni prijavil na boru je bil obsojen na 5 let in 6 mesecev zapora 27-letni Venceslav Bratuž iz Kala pri Kanalu.

— Postojna. — Fašistične organizacije so podelile ubožnim družinam denarne nagrade po naročilu Mussolinija. Nagrade so prejeli med drugimi: Jakob Mahorič, Katarina Požar in Anton Sovdat.

— Trst. — V neki gostilni v svetovivanskem predmestju je 30-letni Pahor Lucijan hotel pomiriti pretepače, pa je sam najtežje skupil. Eden izmed njih ga je zabolod z nožem v trebuh. Da ozdravi mu bo potrebno najmanj 15 dni.

— Trst. — Neznani kolesar se je zaletel v 59-letno Marijo Vižintin in jo težko ranil. Zdravit se bo moral 6 tednov.

— Trst. — 36-letna služkinja Ivana Petarosa je bila pahnjena od neznanega in nerodnega pešce tako nesrečno, da je padla na tla in si zlomila roko.

— Trst. — Od 4. decembra naprej bodo veljale nove določbe po katerih židje ne bodo smeli imeti nežidovskih služkinj.

— Trst. — 18-letni prodajalec Silvan Zornič je bil ranjen zaradi eksplozije acetilenske svetiljke. Tri tedne bo ostal v bolnišnici.

— Trst. — Umrla je Gerlanc vd. Ukmar Marija stara 84 let.

— Trst. — Dne 28. novembra je umrl znani ladjedelec kapitan Mate Marović iz Boke Kotorske. Prepeljal so ga v domači kraj, kjer so ga pokopali v družinski grobnici v Škaljarih. — Sožalje!

— Trst. V Barcoljnah je vlak povozil Dominika Rebulo, starega 60 let. V težkem stanju so ga pripeljali v bolnišnico.

— Trst. — Na cesti so našli nezavestnega 15-letnega Renata Perica. Oblasti pozivajo, ako ni po sredi kak napad.

NAŠI POKOJNI

† TEREZIJKA MERCINA

Gorica, dec. 1938. — Dne 27. novembra je v Gorici umrla Terezija Mercina roj. Kolarič v starosti 88 let, soproga svetnice Ivana Mercine, profesorja v pokouj. Pokojnica je bila učiteljica na Proseku predno se je poročila. Lani je proslavila biser-ni jubilej poroke. Prepeljali so jo v Goče na Vipavsko kjer so jo položili v družinsko grobnico. Pokojnica zapušča kčerkco, ki je poročena z ing. Moravcem v Ameriki. — Sožalje!

† KATA, KIRAC-BARELINA

Medulin, dec. 1938. — Na Sv. Križu se preselila je Kata Kirac-Barelina nakon dvogodišnje teške bolesti u vječnost. Pokojnica je nekakinja pok. don Luke Kirca, poznatog narodnog borca i sestra dra Petra Kirca, tajnika gradskog poglavarstva na Sušaku. Veliki je sprovod pokazao, da je pokojnica bila veoma šćevana u Medullinu i na Puljštini. Svatko koj ju je u dušu poznavao nije mogao, a da ne prolije suzu za ljubljeno pokojnicom. Bila je prava majka mladjoj si braći, jer joj je majka u ranoj dobi umrla. Neka joj bude laka domaća gauda, a doktoru Perić i sestrama naše saučesće!

† ANTONIJA TONČIĆ-CEKIN

Umrla je u Pobrežju pri Mariboru, 29. novembra 1938 Antonija Tončić-Cekin, rođi. Dobriča, žena čestitog istarskog Hrvata Ante Tončić-Cekina iz Zrenja, selo Cekini. Pokojnica je sahranjena 1. decembra na groblju u Pobrežju pri Mariboru, a do groba ispraćena medju ostalima i velikim brojem emigranata. Požalva u miru!

† DANICA PETRIS

U Zagrebu je umrla 4. o. m. Danica Petris u dobi od 28 godina. Pokojnica je sestra Hilacinta Petrisa »Sara« nika »Hrvatskog duvnička« i urednika »Baltine« zbirke pjesama »Dragi kamen«. Pokojnici laka zemlja, a ožalošćenom bratu i ostalima naše saučesće!

MALE VESTI

Na nogometni tekmi v Napoliji, med Italijo in Francijo, ki se je vršila v nedeljo dne 4. decembra, je prišlo do velikih demonstracij proti Franciji. Gledalci so demonstriali še predno je začela tekma, a posebno ob sviranju Maršjeze, katere niso mogli odigrati do kraja. Francoski igralci so zaradi tega protestirali in le malo je manjkalo, da niso odšli z igrišča. Tekma se je končala 1:0 za Italijo.

Rumunjski listi pišejo, da je bilo med voditelji »Železne garde« 50 odstotkov sifilitikov, 20 odstotkov slaboumnih in 20 odstotkov jetičnih.

Opavi (v sudetskem ozemlju, ki je pripadlo Reichu) je nemški notranji minister dr. Frick ob priliki volilne kampanje izjavil: »Ako se sedaj v naših mejah nahajajo pripadniki češkega naroda, se zaradi tega ne bo zgodilo, da bi imeli namen jih ponemčiti. Taka očitanja odklanjamo. Spoštujemo tuj narod in razumljivo je, da ne mislimo na to, da bi potlačevali in nasilno postopali s češko manjšino. Hočemo jim pustiti njihove lastni kulturni razvoj. Zantevamo od njih samo to, da ostanejo lojalni državljanji.«

Francois Poncet, francoski veleposlanik v Rimu, ki je komaj pred nekaj dnevi nastopil po dolgem intervalu italijansko-francoskih nepetosti, je doživel za prvo razočaranje. Ko so fašistični poslanci ob priliki Cianogove govora v parlamentu skandalno »Tunis! Korzika! Savoja!« je Poncet demonstrativno zapustil diplomatsko ložo in ni čakal niti toliko, da bi odsvrtili »Glovinazzo«. Italijanski listi so na najrazličnejše načine komentirali ta dogodek.

Romunski zunanji minister Gomen Fetrescu je izjavil časnikařu Ward Ericu, ureniku lista »Daily Mail« (glasilo lorda Rothermerja), da ne obstoja močnost revizije meje med Madžarsko in Rumunijo, toda moglo bi se pristopiti izmenjavi romunskega in madžarskega prebivalstva iz obeh držav.

Med 3522 judovskimi družinami, ki jih je italijanska vlada izvela od zakona proti Judom je tudi 51 reških judovskih družin, družin bivših reških legionarjev. — Agis.

Za Italijo je vprašanje Tunisa vedno odprto posebno zaradi tega, ker je postopanje francoskih oblasti na nam Italijanom bilo vedno nepravično, pa je še sedaj ostalo tako. (Piccolo)

Agencija United Press prinaša vest, da bo v italijanskem parlamentu donesen zakonski načrt po katerem bodo morali vsi poslanci brez razlike starosti, zaposlitve in zdravja stopiti v vojsko ob priliki mobilizacije.

U anektiranim slovačkim krajevima u Madžarsko izvršuju madžarske vlasti mnogobrojna hapsenja.

Prema mišljenju »Timesa« Francuska će se vjerojatno morati zadovoljiti time, da Njemačka smatra talijanske zahtjeve kao stvar izmedju Italije i Francuske i izjavi se desinteresanom na Sredozemnom moru.

Na »antiburžujskoj izložbi« u Rimu bit će karikirani gradjanski običaji kao na pr. rukovanje, sidanje šešira, banketi te razni drugi gradjanski običaji.

Pretsjednici francuske vlade Daladier poslebit će u mesecu januaru Korziku i Tunis, odakle je dobio mnogo oduševljenih pozdrava i poziva povodom najnovijih događaja.

Češki katolički organ »Lidove Listi« zagovaraju uvodenje korporativnog talijanskog sistema, velec da je taj sistem najbolji osnov budućeg češko-slovačkog poretka.

V Nytrii na Slovaškem je zborovala madžarska stranka prvič po razkazonja CSR. Kot glavni govornik je nastopil grof Esterhazy, kj je med drugim povdaril, da so pravice Madžarov zagotovljene in da so časi zatiranja minili.

VODJA NJEMAČKE MANJINE U POLJSKOJ Wiesner predaje je poljskoj vladi memorandum sa 6 točaka, koje se mogu označiti kao »Karlsbadski program Nijemaca u Poljskoj«.

Božićni broj

našega lista izlazi po običaju u početnom opegu. Molimo saradnike da nam pošlu svoje priloge najdalje do 15. decembra. Sljedećeg tjedna naš list ne izlazi.

ISTRANI POSJETITELJE GOSTIONICU »TRST«. ZAGREB, NOVA CESTA 28 (IZMEDJU KOLODVORA SAVA I SAMOBORSKOG KOLODVOVA). — IZVRŠNA DOMAĆA I DALMATINSKA VINA. — PRIMORSKA KUHNJA.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

NEKAJ GLASOV O PREVRATNI DOBI NA PRIMORSKEM

Zadnji čas nam je prinesel marsikatero publikacijo, ki se bavi s prevratno dobo na primorskem pred dvajsetimi leti. Ker uobježajo te, zanimati širši krog naših čitateljev, zlasti, ker so pisane v splošno dostopni obliki, jih hočemo tu na kratko omeniti.

V začetku decembra je izšla iz tiskarne obsežna knjiga: Albin Prepeluh: Pripombe k naši prevratni dobi v redakciji D. Kermavnerja. Nas zanima predvsem poglavje: »Primorski Slovenci pred prevratom in ob italijanski okupaciji ter naslednje poglavje, ki govori o mirovni konferenci v Parizu V poglavju o mirovni konferenci dobimo marsikatero manj znano podrobnost, ki ima osebnim poudarkom, ki ga št daje med tem že umrli pisec, še po-

večano važnost. Poglavje o primorskih Slovencih prinaša po večini že znane zgodovinske podatke, zlasti o jugoslovanski torpedovki, ki je šla v Benetke iskat pomoči pri antantnem poveljstvu in pripeljala v Trst italijansko vojsko. Vendar moramo biti avtorju hvaležni, da je te podatke zbral v celoto in jim še marsikaj svojega dodal v raznih letnikih mesečnika »Sodobnost«. Uredniku gre zaslugam, da jih je izdal v knjižni obliki s lastnim dodatkom, ki obsega polovico knjige. Čitateljem, ki se zanimajo za zgodovino našega naroda na Primorskem, knjigo priporočamo, vendar se bojimo, da bo naravnost prohibitivna cena (140 dinarjev) bila velika ovira, da bi se knjiga tako širila, kakor bi zaslužila. L. Č.

NOVA POVEST dra IVA ŠORLIJA

V zalozbi Vodnikove družbe v Ljubljani je izšla kot redna publikacija za leto 1939. povest našega znamenitega talinskega pisatelja dra Iva Šorlija »Vedne vezi«. V njej opisuje pisatelj življenje slovenskega zdravnika iz Trsta, ki ga je zadelo konec vojne kot vojaškega zdravnika v Pulju, kjer je bil pred vojno pravkar ustvaril lepo pozicijo in dobro ime. Pod silo razmer mora zapustiti Pulj in zasedeno ozemlje ter zbežati brez žene in otroka v Jugoslavijo, kjer preizkusi razočaranje vseh emigrantov. dokler se mu ne posreči vživeti v nove razmere. Pisatelj vpleta v zgodbo, ki se razvija okoli krize, nastale v junakovih družini prav zaradi njegovega boga e Primorskega, razne epizode iz prevoznih dni v Trstu in Pulju, in so dolika marsikaterega vprašanja našega naroda pod Italijo in v

emigraciji. Dasi vsebuje povest veliko prave ljubezni in je tudi jedro povesti, namreč spor med ljubeznijo do lastnega naroda in ljubeznijo do rojstnega kraja, nad vse zanimiva, ne bo knjiga povsem zadovoljila čitatelja na Primorskem in v emigraciji. Duh, ki veje iz nje, priča, da se pisatelj podobno kakor junak njegove povesti brani bit »begunec«-ali, kakor bi mi rajši rekli »emigrant«. Kljub vsemu temu, in tudi kljub odstavku na strani 75, kateri bi bil le v korist spisa lahko izostal, je nova Šorlijeva knjiga po svoji vsebini razveseljavajoč pojav na našem literarnem polju, saj bo knjiga, ki je šla v več kakor 20.000 izvodih m. naš narod, brez dvoma pomagala vzbuditi večje zanimanje za naš narod na Primorskem in tudi večje razumevanje za našo emigracijo. — L. Č.

„LA PORTA ORIENTALE“

Ob koncu novembra je izšla četverina številka tržanskega mesečnika »La porta orientale«, ki se bavi s problemi Julijske Krajine in Dalmacije. Ta četvertna številka je posvečena dvajsetletnici zdrženja. Poleg priložnostnih spisov, ki nosita podpis dveh bivših ministrov: Suvichia in Giurattija, prinaša še razne članke o boju za italijansko univerto v Trstu, o koncentracijski taborišči v Avstriji in iz tržanske zgodovine. Nas zanimata pa posebno članka bivšega italijanskega poslanika na našem dvoru Emilija Gallija in članek nekoga Giuliana Galea. Gaeta opisuje na straneh 138—140 do 516 konce avstrijske vladavine v Julijski Krajini in Zadru. Dasi vsebuje spis marsikatero netočnost in je spisan docela pristorski, najdem vendar v njem marsikatero do-

bro zrno, posebno pa celo vrsto javnih razglasov iz tistih dni, ki nosijo podpise tudi naših ljudi. Članek oživljuje razne slike iz tistih dni.

Poslanik Galli pa objavlja izvleček svojega dnevnika iz dni prevrata, ko se je v spremstvu generala Politija di Roreto zopet vrnil v Trst, kjer je bil pred vojno italijanski konzul. Posledna zanimiva je fotografija, na kateri sta slikana on in njegov gasilnik kot poslanik, v Beogradu, grof Giulio Viola di Campello. Slika je iz prvih dni avgusta 1914. Slikala sta se pred glavnim vhodom v tedanje namestništvo in sedanje prefekturo v Trstu. Opomba pod sliko pravi, da sta oba v Trstu vršila dragoceno delo, ki ga je javno priznal tudi eden izmed vodij avstrijske informacijske službe, baron J. Leweck von Fünfbrück.

NOVE KNJIGE I ČASOPISI

MALI ISTRANIN br. 3 ima ovaj sazdržaj: Prije dvadeset godina, Kako je poginuo prvi admiral naše ratne mornarice, Mali fotograf (Bogumil Tomi), Vrapčiji grijesi (Gabrijel Cvitan), Poštar (Bogumil Tomi), Na mrtvih dan (Ivo Čič), Jastreb i ševu (Ljubo Brgić), Magla (Gabrijel Cvitan), Zračni lažaljka (Šime Fučić), Zanimljivosti, Klok i Jožica Turčev kućić, Dječje novine, Zvijezdočinstvo, Priroda, Iz stranih zemalja itd.

Mali Istranin izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — a inostranstvo dvostruko. Uredništvo i uprava nalaze se u Kraljskoj ulici br. 12. Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić.

METALURGIJA, br. 10—11, Beograd, direktor i glavni urednik Zvonimir Martinović.

IZBOR najboljih savremenih članaka, br. 11, Borovo, urednik Jova Kuzmanović.

HRVATSKI RADISA, br. 11, Zagreb, urednik Nikola Štaničić.

NAPREDAK, časopis za pedagogiju, novembar, Zagreb. Glavni urednik dr. E. Čajkovic, urednici Josip Demarin i dr. S. Pataki.

SOKOLSKA PROSVETA, br. 9—10, Beograd, urednik dr. Tihomir Pfočić.

SLOVANSKI PREHLED, zbornik za upoznavanje političkoga, socijalnoga i kulturnoga života slavenskih država i naroda, Praga, broj 9. Urednik Dr. Ant. Frnta.

NAJLJEPŠI DAR DJETETU ZA BOŽIC

je omladinski roman »BRATOVŠTINA SINJEGA GALEBA« od poznatog slovenskog pisca Tone Seliskara u hrvatskom prijevodu Tone Peruška. Roman je ukusno opremljen, tvrdo uvezan i ilustriran dobrim slikama Alberta Sirkā. Cilena je 25 dinara, a može se naručiti i preko naše uprave.

R. Katalinić Jeretov na češkom

U najnovijem broju praške revije »Slovanski Prehled« objavljena je pjesma Rikarda Katalinić Jeretova »Čehoslovačko«. Pjesmu je preveo F. Tichy. Tu je pjesmu Katalinić Jeretov bio napisao za naš list pododnom namjere da izdamo posebni broj »Istre« posvećen Čehoslovačkoj, ali nam tada nije bilo moguće objaviti ni taj poseban broj ni u lijepu Barba Rikinu pjesmu, koja je sada izašla u »Slovanskom Prehledu«.

NAŠI PEDAGOŠKI PISCI. Nakladno poduzeće Minerva u Zagrebu izdaje doskora veliki pedagoški leksikon. Leksikon uređuju, uz dva druga pedagoška pisca, i Istrani Josip Demarin i Ante Defrañčekić, profesori na Učiteljskoj školi u Zagrebu i poznati pedagoški pisci.

RIMSKI »TEVERE« NAPADA FUTURIZAM

»Pariser Tageszeitung« donosi: Rimski »Tevere« objavio je ovih dana fulminantni članak protiv futurizma. Zbog većeg efekta članak je popraćen brojnim ilustracijama futurističkih djela. Stvarni duhovni i umjetnički vođa futurizma jest, kako je poznato, Marinetti, koji je izdao godine 1905. u Parizu manifest, u kojem je iznio program futurizma. Marinetti je danas član talijanske akademije, te je u nekoliko navrata bio od Mussolinija i posebno odlikovan, osobito zbog toga što je za vrijeme rata bio na fronti. Marinetti je uvijek tvrdio, da je fascizam stogostolna futuristička tvorevina.

SUKOB IZMEDJU GARIBALDIJA I FARINACCIA

Ilavas javlja, iz Rima: U petak je došlo do incidenta u kuluaru talijanske skupštine izmedju generala Garibaldija, nekada velikog talijanskog rodoljuba i Farinaccija, bivšeg tajnika i direktora lista »Regime Fascista«. Došlo je do vrlo važnije stvari, pa bi se sastupnici bili i poslije, da ih njihovi kolege nisu nastupili. Diskusija je posredna zbeha polemika. Štampe o mišljenju generala Garibaldija o rasnom problemu.

»SAVEZ NJEMACA U MADŽARSKOJ« osnovan je prošle subote u Budimpešti u prisutnosti od 1000 delegata iz 148 općina. Taj Savez traži za Nijemce u Madžarskoj vlastitog Führera i autonomiju

SPOMENICA U ČAST UMBERTA URBANJA (URBANCA)

U povodu desete obljetnice rođenju i dvadeset i pete godišnjice rada dra Umberta Urbanca-Urbancija izdala je tršćanska »Editrice Moderna« spomenicu pod naslovom »Umberto Urbani« (1889—1913—1938). U ojoj spomenici iznesena je Urbančeva biografija počevši od njegove zbirke pjesama »Amaraniti« (trka 1913) na sve do nedavno objavljene knjige »Luce Jugoslavije« »Il volto della Jugoslavia« (Italija, Milano 1938). Navedeni su njegovi prijevodi iz naše književnosti. Poslije toga pripomeni su sudovi iz kritika o Urbančevim djelima. Od hrvatskih su pisata, kao što završavamo iz te spomenice, pisali veoma laskavo o Urbanju »Ira N. Subotić, M. Deonović, B. Lovrić, A. Tresić-Pavčić, K. Šegvić, dr. P. Paskiević, A. Petračić, V. Lozovina i S. Ježić«.

POLOŽAJ ARAPA U LIBIJI IZA PRIPOJENJA ITALIJI

Veliko fašističko vijede na sjednici, koja je održana 20. o. m. odobrila je zakonski projekt, kojim se četiri polkrajine Libije upravno pripajaju Italiji i u vezi sa tim ustanovljuje posebna građanska prava za stanovnike ovih polkrajina. U vezi sa tim morske polkrajine Libije postaju integralni dio Italije, dok za ostale teritorije, koji obuhvaćuju »aharski« predjelo Libije, i dalje ostaje na snazi dosadašnje kolonijalno uređenje. Za ove četiri godine obitrom na vjersku pripadnost, stanovništvo određuju sa specijalne mjere da bi se njihova prava dovela u sklad s pravima građana talijanske narodnosti Muslimanski stanovnici ovih polkrajina, koji su navršili 18 godina, dobivaju mogućnost, da se pod stanovitim uslovima izjednače u tim pravima sa talijanskim građanima. Uvjeti potrebni za to izjednačenje jesu: 1. Poznavanje talijanskog jezika i pismenost i 2. da su odlikovali u vojnoj službi ili da su najmanje godinu dana bili članovi fašističke milicije. Molbe za ovo izjednačenje u građanskim pravima podnosi te Arapi pripadnici muslimanske vjeroispovijesti guverneru Libije.

KAJ JE POKAZALA PROTIZIDOVSKA AKCIJA V ITALIJI

Trst, novembra 1938. — (Agis). — Na podlagi protizidovskih zakonov zbrinjao u Italiji podatke o židovskem premoženju, zlasti o nepremicninah. Ugotovilo se do sedaj, da presegla nepremično premoženje Židov samo u Turinu u Milanu 2 milijardi fir. V Trstu, kjer živi po najnovijih statistikah 6.085 Židov, je znalaše se letos židovska nepremičninska posest okrog 300 milijonov fir. Po novih zakonih bodo morali židje preimčinine v najkrašem času prodati zato pričakujejo v Trstu padec vrednosti nepremičnin u Milanu pa bo moralo 90% tamkajšnjih Židov, ki so italijanski državljani, zmanjšati svoje posesti. Ker je Židom prepovedano imeti uslužbene arijskega poblejana bodo morali ti odsloviti samo v Trstu okrog 1500 uslužbenecv. V zadnjem času so iz vseh večjih podjetij izločili žide. Tako je zavarovalnica »Assicurazioni Generali« v zadnjem času odslovila veliko število centralnih in podružniških ravnateljev in prokuristov, isto so storila tudi druga podjetja in ustanove. V Trstu se v zadnjem času opaža pomanjkanje elatnih izdelkov in izdelkov iz drugih dragih kovin ter dragih kamnov. Sodijo, da so jih kupovali židje. Obratno pa se opaža, zlasti po nekaterih trgovinah, izreden padec cen raznim vrstam manufakturnega ter drugega blaga.

ITALIJANSKA TRGOVSKA BILANCA

Kljub znatnim uspehom, ki računajo da jih je fašizem dosegel v borbi za gospodarsko osamosvojitev, je vendar tudi sedanja ital. trgovinska bilanca še vedno v tolikšni meri pasivna, da vzmernija odbor za izvajanje gospodarske avtarhije. Odbor je za tekoče leto ugotovil dejstvo, ki meji na paradoks, da je Italija še vedno pasivna ravno v onih produktih, ki jih sama v največji množini proizvajata. Minister Guarnieri, ki je imel pred nedavnim v Milanu daljši govor o vladni politiki za osamosvojitev, je zavrčal krivdo za gotove neusphe na italijansko prebivalstvo čes, da kljub vsej borbi, zakonom in predpisom ni dovolj disciplinirano. In še sedaj ni doumelo ogromne važnosti te borbe. Tako je navajal za primer sledeče podatke: uvaz umetnih tekstilnih izdelkov se je v prvih devetih mesecih l. l. povzpel na 42.769.000 fir in se je na ta način povečal za 10 milijonov fir napram lanskemu, odnosno za 25 milijonov fir napram uvozu v l. 1936. Uvoz raznih tekstilnih izdelkov kot obleke in perila je samo v septembru l. l. dosegel 23.312.000 fir nasproti 22 milijona 012.000 fir v istem mesecu l. 1937 in 18.329.000 fir v l. 1936. Kakor je znano je Italija glede vinskega pridelka na drugem mestu v Evropi. Zato je tem bolj čudno, da se je tudi uvoz vina, piva in mineralnih vod, ki jih ima Italija tudi v izobilju, v 1938 letu zvišal in je dosegel v prvih devetih mesecih 7.324.000 fir nasproti 13.586.000 fir v 12 mesecih l. 1937 (Agis).

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

Uspjela zabava istarske omladine u Zagrebu

Zagreb, 6 dec. 1938. Početak istarskog omladinskog pokreta pokazuje da će taj pokret imati budućnost. Uspjeh koji se redaju svako toliko, na svakom polju, bilo kulturnom, bilo propagandnom, potvrđuju činjenicu. Naša je omladina ovoga puta ozbiljno shvatila svoju ulogu, koju sa naročitim zadovoljstvom vrši, što se može vidjeti i po rezultatima, koje, uglavnom, i naše glasilo registrira.

Nikolinjsku zabavu, koju su priredili Istarski akademski klub i Omladinska sekcija društva »Istre« 3. o. m. u prostorijama H. D. Škola, bila je najveća zabava koju je Istarska omladina do danas u Zagrebu dala. Motivi koji su rukovodili priredjivateljima bili su da naši stariji emigranti dodju u što tješnji kontakt sa svojom omladinom. Svrha je postignuta. Na toj zabavi moglo se vidjeti namjere i ciljeve omladinaca. Oni nisu ni zakulisni, ni opskurni, naprotiv očiti su, jer nam je svima jedan jedinstveni cilj.

Stariji emigranti koji su posjetili ovo Nikolinjsko veče, bili su naročito raspoloženi, jer psihološki mišljenja, razlika koje je vladala do konca zabave, zahvaljujući i njihovim, pa su i oni zabavljivi na svoje godine kad im i oni zabavljivo. Cjelokupni uspjeh zabave bio je ne-nadmašiv. Sam program, iako kratak, popraćen je dugim aplauzom. Glavni dio programa ispunile su članice dječje potsekcije i naš mali petgodišnji Franči, koji je i ovoga puta bio prava senzacija. G. Milan Grakalić, renomirani gitarista, osvirao je nekoliko tačaka, koje su bile popraćene dugotrajnim aplauzom, te je na sveopći zahtjev morao da udovolji publici jednom nepredviđenom tačkom. — Zlata Flego je srdačno recitirala Gervaisovo »Treset« a Anklca Božac i Sergio Vilma su otpjevale dvoglasno »Rasti, rasti ružmarine«, dok su Klman Zorica i Božac Anklca pobrale oduševljen aplauz sa »Zaspal Pavle«.

»Emigrant jazz«, kojemu je kapelnik naš Joško o, mladi i talentirani violinista, bio je na zamjernoj visini, te je izvršio svoj zadatak s potpunim uspjehom. Naša je omladina te večeri doživjela pravu afirmaciju, ne samo među našim emigrantima, nego i među ostalim Zagrepčanima, koji su se ugodno zabavljali u našoj sredini. — j.p.

Delovanje društva »Tabor« v Kamniku

Kamnik, 11. novembra 1938. Zvesti običaju smo tudj letos za Vse sveže s privođenjem tukajšnjega nadzupničkoga urada postavili simbolični grob našim narodnim mučenicima na Zalah. Po blagoslovljenju grobov je tukajšnji pč. gospod kanonik-dekan ob cerkveni asistenciji posebej blagoslovil tudj ta grob in molil za dušni pokoj naših narodnih žrtv. Prvo slovensko pevsko društvo »Lira« je nato, fakot vse doslej, iz posebne prijaznosti tudj ob tem grobu zapelo pretresljivo »Oj Dobrodo!« — Tako njej kakor tudj nadzupni uradu izrekamo s tem svojo iskreno zahvalo. Bog plačaj!

Za ta mesec napovedani sestanke članstva je moral rasti obolost nekaj članov predsedstva in tehniknih ovir bit prelazen na prihodni mesec. Čas sestanka bo članov javljen pismeno, iz istega vzroka smo morali prelaziti tudj namercavano Martinovo veselic v Domžalah, za katero je vladalo veliko zanimanje, na nedolozne čas.

Zadela pa nas je nova izguba. Iz naše srede je bil sredi tega meseca premeščen na davnji urad v Ptuj g. Mrevlje

20,000.000 LJUDI POKOSILA JE GRIPA U TRI UZASTOPNA TALASA

I gripa i angina i reumatizam dolaze od prehlade nogu. Kada se gripa prvi put pojavila u Americi i u Kini, odakle je poslije prionela u Francusku i cijelu Evropu, mobiliziran je sav ljekarski aparat da se zlo slane na put. Narode tih zemalja gripa je stajala milijune.

Umjesto da bolujete, prošite stovac na liječenje ljekovito, pametnije je da budete na vrijeme sprječite. A najsigurnije čete je sprječiti ako se opskrbite toplom i nepromočivom zimskom obućom.

Naša obuća od kože i gume sačuvat će i Vaše zdravlje i Vaš džep

5 Marko maćan lije stara Vasioj djeći radost stvara

15 Cipelice na žutj od lakovanog gume, sa žvrtim djonom. Ne propuštaju vodu, a stoje samo Din 15.- 19.- i 25.-

29 Tople papuče sa kožim djonom i filcom. Obrubljene svilom i ukrašene ljepotom kokardom. Potrebne svakoj domaćici.

25 Tople kožne papuče za djecu, izradjene od vunenog dubla. Ukrašene svilom i kokardom. Dlon od kože, sa toplim debelim filcom.

59 U ovim cipelama udobnog kroja Vaša noga osjetit će se slobodno. Izradjene su od crnog dilina, sa apertim ukrasom od laka.

15 U visine kal po kat. Uvijek vodim ljude od Urukse me kupi kako Pa u tebe vozit lako.

39 Visoke dječje cipelice od smeđe laka, koze, širokog oblika i diona. Udovoljit će potpuno higijenskim zahtjevima nogu Vasa djeteta.

59 Elegantne snježne cipele od lakirane gume sa žvrtim potplatom. Visoke preko članka.

9 ZORA

29 Ženske kožne cipele širokog potplatom. Pristaju uz svaku obliku no. Na ltu je prozuden ukusni jezik, koji terape žuva od blata i kise.

59 Praktične ženske cipele na sni, izradjene od sredjeg ili crnog laka, sa kožim djonom i kožnom potplatom.

79 Muške cipele od laka sa postavom, kožnom tabanicom i sa jakim gumenim nepoderivim djonovima. Zbog svoje izradnje ove cipele podnose svaki stanak, a po svom izgledu mogu da zamjene svežane cipele.

UZ SVAKI PAR OBUĆE IMAMO ODGOVARAJUĆE ČARAPE

Uz lukuznu obuću kupite naše fine čarape izradjene od najboljih lina i svila.

MUŠKE:		ŽENSKE:		DJEČIJE:	
Ekonom. . . Din 7.-	Domotič. . . Din 6.-	Doran . . . Din 4.- 5.- 6.- 7.-	Zora v . . . Din 6.-	Triglav . . . Din 7.- 8.- 9.- 10.-	Sibirac . . . Din 7.- 9.- 10.-
Cesljane . . Din 7.-	Zora v . . . Din 15.-	Floja . . . Din 15.-	Floja . . . Din 15.-	Sibirac . . . Din 7.- 9.- 10.-	
Velington . Din 15.-	Taljana . . Din 29.-	Taljana . . Din 29.-			

79 Lagane a teple ženske cipele od crnog sukna, ukrašene krimerom i lakovanom kapicom. Zaključavaju se na inalu.

4055-64609

29 Muške kalcaje od crne lakovanog gume, izdržljive, udobne i jeltine. Čuvaju noge od prehlade.

38157-660

79 Evo elegantnih cpele koje su pristupačne svakom džepniku, tegevu i zaslužiti. Veoma izdržljive. Izradjene su od laka, sa kožnom tabanicom i nepoderivim djonovima. Pradjenom ih crne i žute po istoj sniženoj cijeni od Din 79.-

1937-68822

129 Elegantne i udobne muške cipele, za profesionalni ukus, izradjene od najfinijeg laka, sa kožnom tabanicom, ljevakim kožim djonovima i širokom potplatom. Skroz nosako na razj. prozivene. Crne ili smeđe za Din 129.-

3939-64721

99 Muške cipele od laka sa postavom, kožnom tabanicom i sa jakim gumenim nepoderivim djonovima. Zbog svoje izradnje ove cipele podnose svaki stanak, a po svom izgledu mogu da zamjene svežane cipele.

3967-68822

Jožel, ki je za časa svojega tukajšnjega uradnega bivanja z vso poštovanostjo vodil tainiške posle društva. Teško ga bo mo sicer pogrešati, toda navdaja nas misel, da bodo pa naši sbravje v Ptujju z njegovo premetstvitvjo dobili delovno in za njih društvo vesplošno poštovanalno moč. Za kar jim v naprej čestitamo.

IZ O. SEKCJE »ISTRE« U ZAGREBU
U subotu, dne 10. XII. 1938. neće se održati Usmene novine, već se odgađaju na slijedeću subotu.

SMRTNA NESREKA
Zagreb, 7 dec. 1938. — U Zagrebu je smrtno nastrao na radu u ložioni 28-godišnji ložac Antun Marion iz Buzeta. Pogreb mu je bio danas, a na vječni počinak ispratio ga je velik broj emigranata.

ISTRANI! POSJETITE GOSTIONICU »TRST«, ZAGREB, NOVA CESTA 28 (IZMEĐU KOLODVORA SAVA I SAMOBORSKOG KOLODVORA). — IZVRŠNA DOMAĆA I DALMATINSKA VINA. — PRIMORSKA KUHNJA.

IZ UPRAVE
Kuret Boris — Beograd — Za godinu 1938 dugujete još Din 21.—
Dr. Turina Lado — Beograd. — Za godinu 1938 dugujete iznos od Din 30.—
Jelica Leban — Žuženberk. — Vaša izročnina je plaćana do 15. II. 1939.
E. P. — N. S. — Preplata plaćena do 1. VII. 1939.

U FOND »ISTRE« BR. 49
Orbanić Drago — Mjesto cvjećica na grob pokojne Antonije Tončić-Cekin rođi. Dobrila Din 30.—

DOPRINOS ISTRE HRVATSKOJ MUZIČKOJ KULTURI

(Svršetak)
Njegove ranije Ljedertafelske kompozicije savjesno su komponirane u duhu vremena, ali nemaju druge do historijske vrijednosti. U svoje vrijeme nekoliko muški zborovi iz zbirke »Popievke za četiri muška glasa« (skladao M. B. Rašan iz Istre, izdao u vlastitoj nakladi u Zagrebu 1893), imale su vidnog uspjeha i izvan ulje domovine. Ove budnice doprinijele su buđenju narodne svijesti a i pomagale kod širenja čitomeleodiske propagande, te su to prvo pjesme koje prešle granicu svog folkorskog područja (iako samo po tekstu — istarske). Na poticaj Kubačev dao se Brajša na skupljanje nar. pjesme, a za službeno austrijsko izdanje »Das Volkstedt in Oesterreich« (oko 1908) sabrao je oko 250 što svjetovnih što crkvenih pjesama, koje međutim nisu bile objelodanjene u navedenom djelu. Tako je 1910 god. Brajša sam izdao jedan dio tih zapisa u nakladi J. Krmptičica u Pulj. To je zbirka od 60 narodnih popjevaka iz Istre. Vrijedno je zapaziti da je to jedan od prvih priloga — ako ne i prvi — skupljanju našeg muzičkog folkloza upoću, a po drugim kriterijima nego li je R. Kubačev i ako dobronamjerno — zapisivao i obradivao narodne melodije.

Brajšina zbirka ne rješava probleme oko harmonizacije istarskih napjeva, ali sačuva krajnje moguću i vjernu reprodukciju melodije i njenog drugog glasa, pjevanja pratioaca. Ta je štampana zbirka na žalost nepotpuna, ostali se dio skupljenih narodnih pjesama čuva u rukopisima i ne nalazi nakladnika.
Velike su zasluje Ive Matetića-Ronjgova što je pobliže upoznao i muzičku i ostalu našu javnost sa primorsko-istarskom glazbom.
Intuludim rođenom muzičaru prvi je shvatio bit te glazbe i to nakon dugogodišnjeg proučavanja, bilježenja i muzikoprnog istraživanja narodnih melodija različitog karaktera i strukture. Koliko je savjesnosti u taj trud uložio, najbolje svjedoči činjenica da se je tek nakon 20-godišnjeg studiranja tog problema odlučio da objelodani svoja opažanja i zaključke do kojih je došao. To je učinio u časopisu za crkvenu muziku »Zv. Cecilija« god. 1925 (sv. II) i to u članku »O Istarskoj Hestivici«. U istom je časopisu objavio kasnije još nekoliko članaka iz područja istarsko-primorske glazbe. Njegov bi se studij mogao mirne duše prozvati laboratorijskim analiziranjem ili istraživanjem. Jer su i njegovi rezultati isto tako ne samo poziti-

tivni, već i dokazani. Nije naime dostatno da se koji muzikolog primi ovakvog posla i da sve ostane pri kabljetskim opažanjima i rezultatima. Matetić je i na djelu dokazao da je jedini — mimo drugih — riješio ovaj problem: sve njegove harmonizacije i obradbe primorskih I. istarskih napjeva i plesnih motiva nose oznaku i karakteristiku te autohtone muzike. Uspio je dapače stvoriti djela — do danas najčestest malobrojna — koja su svojom vrijednošću i solidnom obradom objenjena kao uzor kompozitovog i stvarna narodnih napjeva. Dosta je spomenuti njegov »Čačvo« — narekovanje za oca, ličaljka na narodni tekst, čija je izvedba u Pragu (po »Tubovelskom slavku«) pobudila opći interes prisutnih muzičara, skupljenih na internacionalnom muzičko-pedagoškom kongresu i o kojoj se mnogo pisalo u stručnoj literaturi. Ne manji uspjeh postigao je i sa svojim »Roženicama« (na tekst Mate Balote). Sav je taj Matetićev rad temeljen na sistemu kojemu je baza frigijska ljestvica sa šestom-stupkom sniženom. Ova povlači za sobom sniženje i sedme i osme stupke, te je tako i u temperiranom sistemu zadržana ona karakteristika smajnih intervala.
Potpisani je također kao njegov djak, u svemu prihvatio Matetićeve principe i po njima se pri obradivanju primorsko-istarskih napjeva ravna, jer mu je, kao čovjeku koji

je na području tog muzičkog folkloza izrastao i živio to rješanje sasvim opravdano i kao jedino logično moguće.
Bit će zacjelilo razlog što u svojim pokušajima nisu uspjeli da se približe karakteristikama ove muzike nekoi naši muzičari, što im je ta glazba tudja uhu, jer na nju nisu navikli. I što naša Istranina i Primorčanka, zvući sa svim prirodno i uhu shvatljivo, ostalima je to — egzotika. Jedna ispravno shvaćena i stilizirana obrada, kadra je međutim da taj most prebrodi. Što je Matetić i dokazao, čime je opću našu muzičku a naročito pjeću umjetnost obogatilo novim jednim izražajem, do nedavna nepoznatim i našim, a kamo li inostranim krugovima. Stilizirana obrada istarskog pjesa »Balun« (izveden po Matičiću hrv. kazališnih dobrovoljaca na Olimpijadi u Berlinu), izazvala je kod tamošnjih muzičara veliku radoznalost. Kao neki novum i egzotika. Iako u stiliziranju obradi, dokaz da će ovo naše muzičko područje zainteresirati i one inostrane muzičke krugove, koji ga do sada nisu poznavali. A kako je ovo u sklopu hrv. etnografske zajednice, bogati je muzičko folkloristički prilog i inače prebogatom hrvatskom muzičkom blagu, koji nam je sačuvan u narodu. Tako i ovo muzičko područje doprinosi svoj udio isgradnji opće naše nacionalne muzike.
SLAVKO ZLATIĆ

»Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj 49. — Cijena se računa po cijeniku. — Pretplata za cijelu godinu 48.— din. za pola godine 24.— din. za tri mjeseca 12.— din. za dva mjeseca 8.— din. za jedan mjesec 4.— din. — Vlasnik i urednik: Konrad Čuk. — Adresa: Markova ulica broj 28a. — Za istarski odgovor predništvo: Antun Turina, Zvonimira ulica 48. III. kat. — Tiskar: Stjepan Jugoslavenske štamp. d. d. — Zagreb, Masarykova ul. 28a II. broj telefona 67-80. — Za ara Rudolf Polančić Zagreb ulica broj 131.